

CZÓK BRIGITTA

**„BELSŐ SZOBÁK” HANGJAI:
KOREAI NŐK SZEREPE ÉS OKTATÁSA A 19-20. SZÁZAD
FORDULÓJÁTÓL 1945-IG**

*„Azon az úton, ahol a nők járnak,
A férfiak kerülő ösvényre térnek;
Azon az úton, ahol a férfiak haladnak át,*

A nők kitérő ösvényre mennek,

Ha az úton járó nem a férjed, vagy feleséged,

Soha ne kérdezd meg a nevét.”

Chöng Ch'öl, "Hunmin-ga"
a tanulság éneke (Pettid, 2011:49)

Korea és a nők kutatása

Amikor elmélyülünk a neveléstörténeti munkákban, az 1970-es évekig csak elvétve találunk információkat a nők neveléséről, ám ez az évtized világszerte magával hozott egy új irányzatot is: történeti kutatásokat a nők szemszögéből. Magyarországon az elmúlt évtizedektől találunk jelentősebb, összegző szakirodalmi forrásokat (Pl.: Pukánszky, 2006; Kéri, 2008), amelyekben Kéri Katalin is rámutat arra Pető Andreát idézve, hogy egyrészt fontos elválasztani a nőkről való történetírást a feminista irányzatoktól, másrészt nehéz általánosságban íródott monográfiákat találni a különböző országok, irányzatok, módszerek miatt. (Kéri, 2008.7. o.)

Ezen munkák részletes ismertetése helyett az ázsiai gender vagy nőkutatásokra hívom fel a figyelmet, ahol a fentebb említett variabilitás itt is észrevehető egészen a női biológusoktól az üzleti menedzsmentig. Az Asian Association of Women's Studies (AAWS) fórumot és társaságot 2007-ben különböző ázsiai régiókból származó feminista tudósok hozták létre azzal a szándékkal, hogy intézményi háttérrel adjanak a női oktatás és kutatás újabb ötleteinek, a különböző kutatóközpontok, érdeklődők nőkről való tudományos párbeszédének, illetve hogy a közös problémák „kifelé” való

kommunikációját támogassák.¹ Érdekes megfigyelni, hogy a társaság nagyobb eseményeit mindig a koreai bizottságok támogatják, és a tagok több mint fele koreai kutató, aminek az az oka, hogy a koreai mozgalmak már az 1970-es években utat törtek a nemzetközivé válásban. (Yoon, 1979.) Az Ewha Womans University több gender, illetve nőkutató intézménnyel büszkélkedik, ugyanis 1977-ben ez az egyetem merete elindítani a „feminista” programokat a nők státuszának javításaként.² 1984-ben megalakult a Korean Association of Women’s Studies (KAWS) az első koreai női akadémikusok társaságaként. A Korean Women’s Development Institute (KWDI) és az The Asian Center for Women’s Studies (ACWS) létrehozásával pedig először országos, majd nemzetközi szintre is kilépett a nők egyenjogúsításáért az 1990-es években, viszont a National Research Foundation of Korea csak 2005-ben emelte tagjai közé a társaságot, hogy a női kutatók is részt vehessenek a nemzeti projektek megpályázásában. 2015-re pedig elérték azt is, hogy a „*Modernné válás*” projekt hangjai között a női oral history kutatásmódszertan elfogadásával feminista perspektívából is újraértelmezzék a Dél-Koreában lezajló változásokat.³

Napjainkban a Koreai-félsziget állapota sok tudós gondolatait megmozgatja. Legtöbben a megosztottság politikai, gazdasági vetületét mérik fel, míg mások Észak és Dél, avagy inkább az egységes Korea létrejöttének lehetőségeit modellezik. A kutatások másik oldalát a koreai történelem, nyelvészet és irodalom, művészet, egészségügy, sport teszik ki, bár ezeket a forrásokat igencsak óvatosan kell kezelni.⁴ Drjernovszky Zsófia Dél Korea tegnap és ma... című tanulmányában meg is említi, hogy „Bár gazdasági, politikai életéről, történelméről sokat tudhat a nyugati világ, a koreaiakat, az ott élő embereket igen kevésbé ismerjük.” (Drjernovszky, é.n.) Az előbb felvázolt pionír vállalkozásokból is látható, hogy Ázsiában, pontosabban Dél-Koreában mennyire összefonódnak a gender kutatások a feminista mozgalmakkal. Habár látszólag ezen országok foglalkoznak a nők ügyeivel és státuszával, Yoon tanulmányában több okot is felsorol, melyek ennek pont az ellenkezőjét mutatják be, paradox szituációkat teremtve. Állítása szerint a koreai férfiuralmú kormány (mai napig is csak 16% a nők aránya a parlamentben) tudatosan nyomta el a nőket és „csak” fejlesztették őket, de képességeiket sokszor alantas (prostituáció) és degradáló munkában engedték használni. Ráadásul a nők fizetése ekkor a férfiak fizetésének 30%-ra volt. (Yoon, 1977. 44. o.) Ennél már csak

1 Asian Association of Women’s Studies (AAWS) weblapja: <http://www.aaws07.org/about02.htm>

2 Ewha Womans University weblapja: http://www.ewha.ac.kr/mbs/ewhaen/subview.jsp?id=ewhaen_040301010800

3 Uo.

4 Magyarul lásd Csoma Mózes és Osváth Gábor munkásságát, illetve a Földi Attila szerkesztette Koreanisztikai bibliográfiát (2013).

a koreai falusi nők helyzete volt rosszabb, ahol a kemény fizikai munka és egyéb nyomorgás mellett a férj rokoni hierarchiájának is meg kellett felelni, így méltán nevezte ezt a réteget „Negyedik Világnak”, ami még a fejlődő országoktól is fejletlenebb és alulértékelt réteget jelentett. (Yoon, 1977.)

Mindezen közelmúltbeli helyzetek és problémák felvillantása az európai ember számára teljesen idegen kulturális különbségekből és történeti háttérből fakadnak, és sajátos rendszerbe illeszthetőek. Két nagyobb különbség releváns a témánk szempontjából: egyrészt a kulturális pszichológiai kutatások is rámutatnak, hogy az ázsiai emberek társadalmilag függő csoportokból állnak, egymásra vannak utalva és nem lehet individuumok tömegeként értelmezni. (Pl.: Matsumoto, 1996, 1999; Kitayama és Markus, 1995.) Másrészt a keleti történetírás a történelmi eseményeket mindig úgy alkotja, hogy abból tanulságokat lehessen kikövetkeztetni (Salát, 2000), ezért a fennmaradt forrásokat ennek tudatában és a napjaink jelenségeinek elemeivel összevetve kell elemezni.

Az „erényes”⁵ nő oktatása

Drjenovszky szerint Korea tipikusan azok közé a kelet-ázsiai országok közé tartozik, melyek családi szerkezetét, filozófiáját és értékrendjét a konfucianus ideológia határozta meg (Drjenovszky, é.n.) melynek elterjedése a 14-15. századra tehető, amikor Koreában a Czoszon⁶ dinasztia uralkodott. Maga az ideológia nem vallásként volt jelen a koreai társadalomban, hanem annak egyes elemeiből alakultak ki a rítusok (pl.: ősök tiszteletének ünnepe: a Csesza). Annak ellenére, hogy a buddhizmus és az ősi sámánizmus fontos szerepet játszott a közemberek életében, a törvényhozásban és a tudós, tisztviselő körökben próbálták minimalizálni e világnézetek befolyását. Yoon ezt az ősi sámánokkal és jósló papnőkkel hozza párhuzamba, akik a Czoszon dinasztia előtt nagy hatalommal és tekintéllyel rendelkeztek, ezáltal a társadalmat matriarchális leszármazás alapján szervezték. Később a konfucianizmus megerősödésével a női vezetők elvesztették státuszukat, kirívókká és „erény nélkülivé” váltak. (Yoon, 1979.)

5 Azon fogalmakat, amelyeket a keleti filozófiából, a távol-keleti gondolkodásmódból vagy koreai, kínai forrásokból ismerek, idézőjelbe tettem és dőlt betűvel jelöltem, ugyanis annak ellenére, hogy van magyar fordítása, nem azt kell érteni alatta, amiként a „nyugati” gondolkodásmód értelmezi.

6 A dolgozatban a koreai neveket a magyar átírás szerint használom. A Czoszon dinasztia 1392-1910-ig uralkodott és a neo-konfucianizmust tette meg az államszervezés alapjává, így hosszú évszázadokra meghatározta a koreaiak életmódját.

A konfucianizmus a társadalmi kapcsolatokra helyezi a hangsúlyt, és Beszélgetések és mondásokban⁷ taglalt fogalmak az ember kötelességeit sorakoztatják fel (pl.: „igazságosság”, „az emberség”, „másokkal szembeni lelkiismeretesség”, „önzetlenség”).⁸ Bár több koreai tudós a modernizáció gátjának vélte ezt az eszmét, mégis vannak elemei, amelyek a modern világban is helyt állnak (pl.: kemény munkához való jó hozzáállás, egymás iránti tisztelet stb.) A konfucianizmus gyökere az ókori kínai csalárendszerben lelhető fel, ahol ez az egész kínai társadalmi rendet jelentette. Az öt hagyományos társadalmi kötelék (uralkodó–alattvaló, apa–fiú, báty–öcs, férj–feleség, barát–barát) közül három a családhoz tartozik. (Fung Yu-lan, 2003. 48. o.). A 19. századra a klasszikusok közül a Három Kötelék (vagy viszonyulás) hatotta át a társadalom minden szintjét, harmóniát és rendet teremtve, aminek megbontása a teljes megvetést és kizárást vonta maga után. Eszerint ahogyan az alattvaló hűséges az uralkodóhoz, úgy a gyermek engedelmes a szüleinek és ekképpen a feleség „erényes” (hűséges, engedelmes, tiszta, erős) a férjéhez.

Ebből kifolyólag a konfucianizmus erősen a patriarchális rendet állítja középpontba, ezért az oktatási munkák kiemelten a hierarchikus rendhez való alkalmazkodással, viselkedéssel foglalkoztak. Tehát ebben a rendszerben mindenkinek megvolt a társadalom által szabott helye, ami a nők esetében a férjéhez hű feleséget és a férj rokonságát fiúgyermekkel megáldó anya szerepét jelentette. (Salát, 2000.) A Csooszon-dinasztia alatt a koreai királyságot sorozatos japán és kínai támadások, megszállások érték, ezért ezekkel a szilárd nézetekkel különböztette meg magát a „gonosz, mocskos ellenségtől.” Ezekben a nehéz időkben leginkább a koreai nők voltak nagy nyomás alatt, mert az „erény” mindenek felé emelkedő dichotómiává vált és meghatározta a nő értékeségét. Így ha egy nőt megerőszakoltak, vagy pusztán csak elraboltak, majd visszaküldték, „mocskossá, koszoszá” vált, azaz nem volt méltó az „erény” viselésére. Ezért a közössége nem fogadta be és szégyenné vált, hiába öngyilkosságot követett el. (Pettid, 2011.)

Nagyobb súlya volt, ha mindez egy *yangban* (arisztokrata tudóscsalád) nővel esett meg, ezért a szégyen elkerülésére „magasztos öngyilkosságot” hajtottak végre már a közeledő ellenséges csapatok láttán, így azok nem mocskolhatták be őket. Számos történet maradt fenn királyi rendeletekben, amelyek a „magasztos, erényes” nők dicső tetteinek megjutalmazásáról szólnak: kapuk, sztelék és oszlopok építését rendelték el és életüket a lányiskolákban kötelező memoriterként írták elő.

7 Konfuciusz tanításainak szöveggyűjteménye. Magyarul Tókei Ferenc fordításában érhető el.

8 Vö. Fung Yu-lan, 2003. 72-74.o.

A közrendű lányiskolák megjelenése már jóval a 19. század előtt jelen voltak, ami alapvető ismeretek (koreai írás és olvasás) és a ház körüli teendők sikeres elsajátításának helyszíne volt. Ellenben a yangban hölgyek szigorúan otthon tanultak idősebb és rangban felettük álló „nővérektől”⁹, ami szofisztikált beszédet, filozófiát, kínai és koreai írás-olvasást, illetve a művészeteket jelentette. A nemek szerinti elkülönülés nemcsak az oktatásban, hanem az élet többi területén is megfigyelhető volt. Például házon belül a legzártabb helyen külön női lakónegyedekben, úgynevezett „belső szobákban” (ane phang) nőttek fel, sőt még az esküvőt ünneplő násznép is megosztva ünnepelt, hogy a szigorú elvárások és etikett alól szabadabban szórakozhassanak.¹⁰

Maguk a tudós emberek is úgy gondolták, hogy „erény” elsajátítása csak nevelés által lehetséges, ugyanakkor látták annak túlságosan idealizált voltát. Ezért később némi engedmény született, így filozófiai könyvek mellett a női lakosztályok úrnői figyelmeztetéseket, tanításokat írhattak három nagyobb témában: lányok élete a gyerekkortól házasságig, nők élete a házasság után és „útmutató” más lányának oktatásához. A szabálygyűjtemények minden gyakorlati dolgot lefedtek (hogyan szolgáljanak fel mások szüleinek, hogyan lehet jól alkudozni a piacon, vagy milyen imát kell mondani a férj őseinek tiszteletéhez).

Az yangban lányok nevelésének másik módszere a táblajátékok használata volt, „ami konfuciánus értékkel tölti el a hölgyeket a zenehallgatás és hangos nevetés mellett.” (Pettid, 2011. 63. o.) Az egyik ilyen híres játék az „Útmutató a belső szobák női viselkedéséről”, ahol a táblán különböző „erénytelen” női alakok (a kéjsóvár, házasságtörő, „tiszteletlen” nő) között kellett eljutni a tábla közepén felállított erényességéről híres nők „otthonába”, megszerzve a kevésbé figyelmes játékosok jelét. A játékosok célja a számukra példaképnek tekintett viselkedés „otthonának” megszerzése, így válhattak valakiből „bölc” anya, odaadó feleség stb., ami Pettid szerint konfuciánus „érzésekkel” töltötte el a hölgyeket. (Pettid, 2011.)

Ezenkívül még „szakácskönyvek” álltak oktatási anyagként a hölgyek számára (pl.: „Ízletes ételek előkészítésének módszere”), amely nem pusztán receptekből és ételek felszolgálásának módjáról, hanem a hozzájuk fűzött konfuciánus „elmélgedésekből, üzenetekből” is álltak, ezáltal tudta egy nő

9 A koreai nyelv minden egyes rokonsági fogalmat meg tud különböztetni a beszélő neméhez igazodva, és a név tiszteletben tartása végett e fogalmakat az egész társadalomra kiterjeszti, s nem feltétlenül jelent vérszerinti kapcsolatot. Ugyanis az ember pusztán személynéven való megszólítása vagy említése elfogadhatatlan és a legtisztéletlenebb cselekedetnek számít(ott). (Czók, 2014; Osváth, 2008.)

10 Ebből adódik, hogy a koreaiul a feleséget a „belső ember”, „az, aki benn/belül van” (ane) szó jelöli.

kreatívan kifejezni önmagát mások felé. Ezeket a „magán” tankönyveket sokszor másolás útján terjesztették, amihez minden másoló magától értődően hozzátette a maga tapasztalatait.

A „*belső szobákban*” élő úrinők egyik kedvelt tevékenysége azonban ezenkívül a lakónegyedekről szóló fiktív regények írása és olvasása volt, amelyet a férfiak nagy problémának tartottak, mert szerintük az ilyen művek „rossz hajlamokat” hoznak elő az „erényesség” elmélyülése helyett. Valójában mielőtt azt hinnénk, hogy a koreai nők feltétlen engedelmességgel és kritika nélküli elfogadással tekintettek minden férfiak által írt konfuciánus műre, inkább a nők ezeket a könyveket arra használták, hogy megteremtsék a saját területet, ahol senkinek sem kellett a férfiak alá rendelődnie. Ezáltal a „*belső szobák*” házon belül önálló és csak nők számára felhatalmazott terekké váltak, ahol élénk alkotói élet folyt, melyben kifejezték minden ellenállásukat és frusztrációjukat a fennálló rendszerrel szemben. (Pettid, 2011.) A 19. századra ezért is válhattak a „*belső szobák*” a kereszténység terjedésének bázisaivá, ahol néha még az üldözött misszionáriusok és papok is évekig élhettek, mielőtt megtalálták őket, ugyanis férfiaknak még belépni is tilos volt ezekbe a terekbe.¹¹ A továbbiakban néhány híres protestáns misszionáriusnő tevékenységén keresztül mutatom be, hogy miként kerültek ki a koreai nők ezekből a terekből a „*modern, nyugati*” iskola falai közé.

„Furcsa nyugati tudomány” szivárog a női lakónegyedekből

Grayson (2006) *A Quarter-Millennium of Christianity in Korea* tanulmányában öt nagyobb időszakot vizsgál, amikor a koreai keresztényeknek kemény kihívásokban volt része a tanok terjedésekor, míg Park (2007) a 20. századi evangelikál¹², vagy „szentségmozgalmak” a félszigeten való meghonosodását részletezi cikkében. E két tanulmány 1940-es évekig tartó időszakaszait vetem egybe Clark (2006) kutatásával, amit a *Mothers, Daughters, Bibliewomen, and Sisters: An Account of „Women’s Work” in the Korea Mission Field* keretei között fogalmazott meg.

11 G. Ledyard az egyik híres kereszténnyé vált koreai arisztokrata nő, Kollumba Kang Wansuk életét dolgozza fel, hogy miként patronálta és védte a Kínából érkező szerzeteseket és papokat. (Ledyard, 2006.)

12 A szó az angol „evangelical” jelzőből ered, amit Fabinyi Tibor (2012) vizsgál a *Mi is az evangéliumi kereszténység, avagy az evangélikalizmus?* című tanulmányában. Magyarra fordítva evangelikálként nem annyira ismert, mivel könnyen összekeverhető az evangélikusokkal, ezért evangéliumi kereszténységként terjedt el. Koreában az evangéliumi mozgalmak a harmadik legnagyobb felekezetként ismertek és a missziók hazánkban is elterjedtek, nemcsak a koreaiakon keresztül.

A protestantizmus elterjedése és megerősödése a Koreai-félszigeten a 19. század végére tehető, amikor amerikai és kanadai presbiteriánus misszionáriusok érkeztek az akkor még zárkózottságáról híres királyságba és kórházakat, bibliaiskolákat hoztak létre. Az első koreai nyelvű Újszövetség is egy presbiteriánushoz, John Ross nevéhez fűződik, aki Mandzsúriában néhány koreai tudóssal lefordította az addig csak kínai nyelven elérhető írásokat, ami nagy hatással bírt a koreai lakosságra. Ugyanis az érkezésük előtt a Kínából jövő jezsuiták arisztokrata és tudós körökben hirdették tanaikat és „*furcsa nyugati tudományként*” tartották számon. Ám az a hit, hogy minden ember egyenlő az Isten atyasaága alatt, és van remény egy jobb életre, az alsóbb osztályok körében is a kereszténység széles körű elterjedéshez vezetett. (Grayson, 2006.) A koreai egyház jellegzetes tulajdonsága már ekkor megnyilvánult: a megtért koreaiak saját népük felé kezdtek evangelizálni. Ekkortól a létrehozott kiadók ontották a keresztény témájú irodalmi könyveket, szótárakat és bibliai kézikönyveket, ami a protestáns megtértek számát napról napra növelte.

Ugyan fentebb említettem, hogy a női lakosztályok váltak később keresztény bázisokká, azonban korántsem nyíltak meg olyan könnyen a kezdetben csak férfi misszionáriusok számára, akik orvosként érkeztek meg a félszigetre. A nemi különbségek miatt férfi orvos soha nem vizsgálhatott meg közvetlenül egy *yangban* nőt, hanem egy függönnyel elválasztott szobában adott utasításokat a beteget ápoló hölgyeknek. Később ezen úgy próbáltak változtatni, hogy „*kiszengeket*” (társalkodónők, a japán gésákhoz hasonlóan) képeztek ki nővéreknek, mivel őket könnyebben el lehetett érni. Az amerikaiak úgy gondolták, ha női orvosokat képeznek ki, talán nagyobb eséllyel vizsgálhatják meg az arisztokratákat, de a koreai nők nehezen tudták befogadni az egyedülálló orvosnőket, mert az ő fejükben ilyen női szerep sohasem létezett. A férj nélküli asszonyokra mindig gyanakvással néztek és hatalomvágyóknak tartották őket.

Az áttörést 1900-as évek elején érkező Ross házaspár hozta, akik szolgálatuk alatt, mivel három gyermeküket elveszítették a járványok miatt, egyre közelebb kerültek a koreaiakhoz. Ekkor írta Susan a naplójába, hogy addig soha nem tapasztalt módon koreaiak jöttek hozzájuk naponta, hogy vigasztalják őket és imádkozzanak értük. 1902-ben Szoncszonban (ma Észak-Korea) csatlakoztak egy missziós állomáshoz és falvakat látogattak, ahol hirdették az evangéliumot és házi bibliatanulmányozó csoportokat hoztak létre. Szoncszonban egy klinika is épült, ami mellett a Nők Biblia Intézete is működött Susan Ross tanításával. Az intézet osztályaiban rövid kurzusokkal képezték a különféle szolgálati területekre jelentkezőket, ami ritka kiváltság volt egy egyszerű falusi nőnek. Ráadásul mivel Susan Rosst a koreaiak már befogadták, minden héten a saját házában tartott gyermeknevelési és egészségügyi tanácsadásokat több száz nő számára. (Clark, 2006.) Habár csak a Ross házaspárt emeltem ki, de az 1886-1907-ig tartó időszakban tucatjával érkeztek a különböző felekezetű missziós családok az Egyesült Államokból és Skóciából.

Mindennek a központja Pyonggyanban, magyarosabban Phenjanban (ma az Észak-Koreai Népi Köztársaság fővárosa) volt, amit abban az időben „*Távol-Kelet Jeruzsálemének*” neveztek. 1907-ben kitört a Phenjani Nagy Ébredés, ami az egész félszigetre és Mandzsúriára is kiterjedt. Az ébredés háttereként megemlíthetőek az ebben az időszakban folyó felkelések és forradalmak, amik felemésztették az amúgy is gyenge lábakon álló kormányzás erejét. A fiatal reformátorok tömegesen vették fel a keresztény hitet, hogy ezzel is támogassák a „*nyugati új értékek*” megerősödését az elnyomással szemben.¹³ (Grayson, 2006.)

A „*szent evangéliumi*” vagy „*szentségmozgalom*” első távol-keleti futára a japán Nagada Juji volt, aki a Keleti Missziós Társaság (OMS)¹⁴ egyik alapítójaként is ismert. (Park, 2007.) Miközben 1904-ben japán katonák felé szolgált a Koreai-félszigeten, a koreaiak között meginduló ébredési mozgalmakat is ő vezette. 1907-re két koreai teológus az OMS-szel együttműködve kezdtek el az új munkát a nép körében. A hagyományos wesleyánus doktrínák mellett (újjászületés és megszentelődés), más evangelikál befolyások miatt, megjelentek az isteni gyógyulás és Jézus második visszajövetelének tanai, mert az OMS inkább a radikális irányzathoz tartozott. Ekkor a megszentelődés egyet jelentett a Szent Szellem¹⁵ keresztséggel, lelkes dicsőítéssel és tanítványi étellel. (Park, 2007.) 1908-ban a különböző felekezetek koreai vezetői fel akarták osztani a félszigetet missziós zónákra a versengések elkerülése végett. Egységre törekedtek, hogy minden zónában minden felekezetű gyülekezet egyenlő arányban legyen jelen, ám a támogató missziós társaságok elutasították ezt a javaslatot. (Grayson, 2006.)

1910-re Korea elvesztette függetlenségét, de a mozgalmak továbbra is erőteljesek maradtak. A megszállás után egy évvel megalapították a Szöul Bibliai Intézetet (napjainkban Szöuli Teológiai Szeminárium).¹⁶A 20. század első két évtizede a nacionalizmus és hit keveréke volt. A protestánsok helyreállító politikája ütközött a japán kormányzással, főleg amikor 1915-re megtiltották a koreai nyelv használatát istentiszteleteken és imádkozáskor. Ez vezetett a keresztények függetlenségi mozgalomban való részvételéhez. Az 1919-i Március Elsejei Mozgalom a japánok brutális megtorlását vonta maga után. Ekkor lett a kereszténység a koreai nacionalizmus képviselője és 1924-ben Nemzeti Keresztény Tanács Koreában (NCCK) is megalakult.

13 Történelmi háttér kapcsán vö. Csoma, 2008. 19-25. o.

14 Oriental Mission Society mozaikszava. A továbbiakban ezt a rövidítést alkalmazom.

15 Az angol és koreai irodalmak alapján használom a Szellem szót, a magyarban használatos Lélek helyett.

16 A Koreai Szent Evangéliumi gyülekezet hivatalos honlapja (koreaiul): <http://kehc.org>

Időközben a félszigeten megjelentek a másodgenerációs misszionáriusok, köztük Lilian Ross is, akiknek a koreai nyelv és a kulturális különbségek már nem jelentettek nehézséget, mivel koreaiak között nőtt fel. A Phenjani Külügyi Iskola elvégzése után Lilian az Egyesült Államokban folytatta tanulmányait, majd „hazatért” az addigra forrongó Koreába, ahol már alig várta, hogy osztályokat taníthasson a történetmesélés új módszerével. A bibliai történeteket úgy dolgozták fel, hogy egy egyszerű flannel borított festőállványon színes flanelből kivágott bibliai szereplőket ragasztottak fel, ami körül a többi elemet (tájak, körülmények) lehetett forgatni, miközben a történetet mesélték. A gyerekek mellett Lilian fiatal lányokkal is foglalkozott és írni, olvasni tanította őket, hogy esélyük legyen a kemény fizikai munkából való kilépésre. (Clark, 2006.)

A déli részeken a presbiteriánusok a kezdetektől a lányok oktatására és a nők felé való evangelizálásra koncentráltak, mivel ők voltak legjobban elszigetelve a társadalomtól és sokan közülük mentális betegségekkel is küzdöttek. Példaként említem Florence Root-ot, aki más egyedülálló misszionárius nőkhöz hasonlóan megnyitotta otthonát a fiatal, hajadon lányok előtt, hogy oktassa őket. Ezeket a női misszionárius otthonokat „*hölgyek (mennyaszonnyok, hajadonok) házának*” (Sz’eksi cship) nevezték el, ami kissé ellentmondásos, ugyanis a koreaiaknál a „Sz’eksi” kifejezés azokat a nőket jelentette, akik készen állnak a házasságra, hogy hűséges feleségekként, engedelmes menyekként és fiúk világra hozóiként legyenek férjük oldalán. Azonban ezeket a házakat vezető külföldi nők sosem házasodtak meg, egyfajta független életmódot éltek, akik így mindig a szóbeszéd tárgyai voltak.¹⁷ Viszont ezek az otthonok voltak azok, amelyek felszámolták Korea-szerte az írástudatlanságot és lehetőséget adtak közel 23 ezer lánynak, hogy további képzéseken vegyenek részt missziós iskolákban. A többi felnőtt nőnek pedig a vasárnapi iskolák és bibliaintézetek nyitották meg a kaput, hogy a Biblián keresztül megtanuljanak írni és olvasni. (Clark, 2006.)

A szöuli Methodist Ewha Womans College (ma Ewha Womans Univeristy) már 1886-ban létrejött Mary Scranton otthonában, miután a háza közelében megmentett egy tífuszban szenvedő anyát a gyermekével. Annak ellenére, hogy a társadalom kigúnyolta a lányok azon törekvését, hogy többet tanuljanak, annál, hogy férjüket szolgálják; Kodzsong király engedélyt adott az iskola megalapítására és az Ewha nevet adta neki, ami őszibarackvirágot jelent magyarul. Sokak szerint a királyt Scranton házában álló őszibarackfák inspirálták, ezért az első campust e virágokkal díszítették fel.¹⁸ A kezdetekben, mivel eddig nem volt nők részére fenntartott főiskolai képzés az országban,

17 Florence egyik ilyen emlékezetes élménye volt, amiért a feltűzött konty hajviseletét mindig megszólták, ugyanis a koreai nők csak akkor tűzhatték fel a hajukat fonott kontyokba, ha házasok voltak. (Clark, 2006.)

18 Ewha weblapja: http://www.ewha.ac.kr/mbs/ewhaen/subview.jsp?id=ewhaen_010401000000

középfokú intézményként működött és kollégiuma is volt, ahol orvosok felügyeltek a sokszor betegségekben szenvedő lányokra. Az iskolára, annak keresztény háttere miatt a japánok mindig gyanúsán tekintettek, főleg mikor az 1919-es márciusi mozgalomban az Ewha diáklányai is tüntettek a tanárok intése ellenére, ami halálos áldozattal is járt. (Clark, 2006.)

1925-ben a japánok megépítették az Állami Sintó Szentélyt és a koreai keresztényeket a szertartások látogatására és a japán császár „*tiszteletére*” kötelezték, amit ők nem teljesítettek. A folyamatos kényszerítések hatására előbb a katolikusok, majd a protestánsok egy része is megváltoztatta az álláspontját és a „*hazaszeretet kifejeződésének*” minősítették a fentebb leírtakat. (Chung, 2002.)

Az 1930-as évek a nagy szakadások és teológiai viták időszaka volt, emiatt a koreai gyülekezeteknek kapcsolatokra, anyagi segítyekre volt szükségük, köztük az Ewha iskolának is. Így 1935-ben amerikai adakozók segítségével megépítették az új campust és az intézmény átköltöztetett Sincsonba. Ebben az időszakban az Ewha iskolát Alice Appenzeller vezette másodgenerációs misszionáriusnőként, míg a helyettese Helen Kim (Kim Hwallan) a Korean Young Women's Christian Association feminista mozgalmak megalapítója volt. A kettőjük közti kapcsolat sok konfliktussal volt terhelt, mert míg Appenzeller szerint az iskola már így is túl sokat vállalt, és védeni akarta a megtorlásoktól, addig Kim létre akarta hozni a női orvosi egyetemet, ami ebben az évtizedben amúgy is veszélyes vállalkozásnak számított.

Ráadásul a sintó szentély megépítése után minden misszionáriusok által alapított iskolának kemény feltételeket szabtak és sokakat megkínóztak, ami még jobban megnehezítette a „*nyugatiak*” és a koreaiak közti kapcsolatot. Sok lányiskola és kollégium azonban vállalta a kockázatot és nem teljesítették a japánok rendeleteit. Köztük Florence Root sem, akinek a megkínzása utáni napon bezárták az általa működtetett Speer School for Girls iskolát és a diákokat katonákkal kísérték át a japán állami iskolákba. A diáklányok közül többen is inkább a tüntetésekhez és függetlenségi mozgalmakhoz csatlakoztak és vállalták a halált, minthogy elveszítsék az „*erényüket*” és a japánok alattvalói legyenek. Emlékezzünk vissza, hogy a koreaiak tudatában a konfucianista elvek és tanok pont akkor szilárdultak meg az előző századokban, amikor különböző japán és kínai támadások érték őket. Ehhez társult a kereszténnyé válás is, ami Hans Küng szerint Koreát a többi ázsiai ország közül is kiemelte, mert ott a krisztusi tanok nem szinkretista elemként, hanem teljesen új vallásként épültek be a kultúrájukba. (Küng és Ching, 2000.)

Mindemellett amerikaiként vagy koreaiként ellenállni a japánoknak a két világháború között azt eredményezte, hogy az 1940-es években az összes amerikai misszionáriusnak el kellett hagynia a gyarmattá vált országot. 1940 novemberében engedték el az utolsó hajót, ami sértetlenül elszállította a

hazautazó misszionáriusokat. Ellenben 24-en mégis a félszigeten maradtak és az 1945-ös felszabadulásig mintegy kétezer protestáns koreai a kínzások miatt mártírhalt. ¹⁹

A koreai kereszténység története, teológiai felvetései, illetve missziológiája és komplexitása sok tudóst ösztönzött ennek vizsgálatára. A téma sikere szerintük a koreai egyház önmagába való nézése, és a változásra való hajlandóság, még akkor is, amikor az ország romokban állt és üldöztetés folyt, ²⁰ mert ezáltal megérthető a kereszténység modern koreai társadalomba való beépülése és fontossága. (Buswell és Lee, 2006.)

Dél-Korea kezdeményezései a nők státuszának felemelésére

Ahogy a fentiekben felvázoltam, a koreai kereszténység története szorosan összefonódott az első lányiskolák életével. Az északi részen maradt iskolákat gyökeresen felszámolták és kommunista átnevelő intézetekké nyilvánították. A háborúk, számos tüntetés és az ország kettészakadása után Helen Kim álma is valóra vált: a kicsi Ewha Womans College lányiskola az 1970-es évekre Ázsia legnagyobb női egyetemévé vált és Helen Kim a koreai nők oktatásának szimbóluma lett. Ugyanis ő volt az első koreai nő, aki doktori fokozatot szerzett. Disszertációját „*Vidéki oktatás Korea megújulásáért*” címmel írta 1931-ben. Az 1950-es években ő volt, aki Korea Times címmel Korea első angol nyelvű napilapját elindította, majd később Syngman Rhee kormányzása alatt az Office of Public Information igazgatónője lett. 1939-1961-ig pedig az Ewha Womans University első női rektora volt, aki folyamatosan harcolt a női jogokért és oktatásukért. ²¹ 1995-ben a Koreai Tanács és az Egyetemi Oktatásért Összehasonlító Egyetemi Akkreditációs Rendszer a legmagasabb szintű iskolának jelölte meg, majd rá egy évre már női mérnöki karral is büszkélkedhetett. Napjainkban azt a célt tűzték ki, hogy 2020-ra a világ 100 legjobb egyeteme közé kerüljenek be. ²²

19 Ehhez az 1941-es nőnap megünneplése is hozzájárult, ugyanis ebben az évben március első vasárnapja épp elsejére esett, amit a japánok az 1919-es Március Elsejei Mozgalom megemlékezésének hittek és aminek véres megtorlással vetettek véget. (Clark, 2006.)

20 Vö. Chung Koreai Református igehirdetők (2002) című könyvében nevesebb lelkészek prédikációját dolgozza fel, akik a nagy történelmi fordulópontok (pl. japán annexió, „a testvérháború”) idején éltek. Írásaikban nyomon követhető a fentebbi állítás, miszerint a koreai egyház mindig megfeddte azokat, akik inkább a politikának engedtek, minthogy kitarítottak volna Istentől kapott elhívásuk mellett.

21 The Korea Times weblapja: http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2011/10/117_97671.html

22 Ewha Womans University honlapja: http://www.ewha.ac.kr/mbs/ewhaen/subview.jsp?id=ewhaen_011201000000

A nők ügyeinek felkarolása azután kezdődött meg, hogy 2013 februárjában Pak Kunhje lett Dél-Korea elnöknője. Annak ellenére, hogy az országban már találhatunk nőket a legfelsőbb bíróságban, minisztériumokban és még a katonaságban is, az országban működő „*csebolok*” (családi alapítású óriásvállalatok, pl. Samsung) vezetői többnyire csak férfiaknak adnak helyet. A legrosszabbul az egyik leghíresebb vállalat, a Samsung áll, amelynek 1716 felsővezetője közül csupán 34 nő. De 2015-ben a cég ambiciózus célokat fogalmazott meg: 2020-ra tíz százalékra növelnék a női vezetők számát, lehetőséget és reményt adva a vállalatnál dolgozó 56 ezer nőnek. Az alacsony szám hátterében az áll, hogy a férfiak nem fogadják el a női vezetőket, tiszteletlenek velük és képtelenek elhinni, hogy a koreai vállalati kultúrához lehet őket igazítani, amely kultúra egyik eleme a csoportos túlzott alkoholfogyasztás.

Ám a Samsung szeretné ezeket a korlátokat áttörni és innovatív módon megváltoztatni az eddigi szokásokat. Például a „*hosszú italos estéket*” koncertekkel, sporteseményekkel és hasonló alkalmakkal kívánják helyettesíteni. Másik nagy lépésük a nők irányába a „*mama szobák*” létrehozása, miután sok fiatal hölgy fel akarta adni a munkáját a gyermeknevelés végett. Lee Kunhi vezérigazgató azonban rendszeresen együttebédél női dolgozókkal és meghallgatja a véleményüket. Mindemellett az egyik meetingen bejelentette személyes kívánságát, miszerint szeretné megélni és látni a Samsung első vezérigazgatónőjét.²³

Ezekből a mondatokból azt is hallhatjuk, hogy milyen gyors és nagyfokú változáson ment keresztül a dél-koreai társadalom. A „*belső szobák*” kinyíltak? Az „*erény*” levetkőztetett, eljött az idő, hogy a kerülőutak helyett koreai nők és férfiak egy úton járjanak és megkérdézzék egymás nevét.

Irodalom

Asian Association of Women's Studies (AAWS) weblapja: <http://www.aaws07.org/about02.htm>.

Buswell R. E. Jr és Lee T. S. (2006): *Christianity in Korea*. Honolulu. University of Hawai'i Press.

Chung, Sungh-Kuh (2002): *Koreai református igehirdetők. A prédikáció története a Koreai Egyházban*. Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója. Budapest.

Csoma Mózes (2008): *Korea: Egy nemzet két ország*. Napvilág Kiadó. Budapest.

²³ Newsweek honlapja: <http://www.newsweek.com/samsungs-female-executives-shatter-south-koreas-glass-ceiling-65613>

- Czók Brigitta (2014): *Antropológiai rokonságfogalmak két Magyarországon élő dél-koreai család tükrében*. *Antroport Lapozó*, 2014. 20. 12 http://www.antroport.hu/lapozo_archivum.php?akt_cim=366.
- Clark, Donald (2006): Mothers, Daughters, Biblewomen, and Sisters: An Account of “Women’s Work” in the Korea Mission Field. In: Buswell Robert Ewans Jr. és Lee Timothy S.: *Christianity in Korea*. Honolulu. University of Hawai’i Press. 167-195.
- Drjenovszky Zsófia: Dél-Korea tegnap és ma. Tradíció és modernitás a dél-koreai városi családoknál. Terebess Ázsia E-Tár.
<http://terebess.hu/keletkultinfo/drjenovszky.html>.
- Ewha Womans University weblapja: http://www.ewha.ac.kr/mbs/ewhaen/subview.jsp?id=ewhaen_040301010800.
- Fung, Yu-lan (2003). *A kínai filozófia rövid története*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Grayson, James Huntley (2006): A Quarter-Millennium of Christianity in Korea. In: Buswell, Robert Ewans Jr. és Lee, Timothy S.: *Christianity in Korea*. Honolulu. University of Hawai’i Press. 7-29.
- Helen, Kim: The Mother of Korea Times. The Korea Times weblapja: http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2011/10/117_97671.html.
- Kéri Katalin (2008): *Hölgyek napernyővel. Nők a dualizmus-kori Magyarországon 1867-1914*. Pannónia Könyvek, Pécs.
- Kim, Joungmin és Pettid, Michael (2011): *Women and Confucianism in Choson Korea. New Perspectives*. State University of New York Press, Albany, 49-71.
- Kitayama, Shinobu és Markus, Hazel Rose (1995): Culture and Self: Implications for Internationalizing Psychology. In: N. R. Goldberger és J. B. Veroff (Eds.): *The Culture and Psychology Reader*. New York University Press. New York.
- 기독교대한성결교. Koreai Szent Evangéliumi gyülekezet hivatalos honlapja (koreaiul): <http://kehc.org>.
- Küng, Hans és Ching, Julia (2000): *Párbeszéd a kínai vallásokról*. Palatinusz Könyvek Kft. Budapest.
- Ledyard, Gari (2006): Kollumba Kang Wansuk, an Early Catholic Activist and Martyr. In: Buswell, Robert Ewans Jr. és Lee, Timothy S.: *Christianity in Korea*. Honolulu. University of Hawai’i Press. 38-72.
- Matsumoto, David (1996). *Culture and Psychology*. Pacific Grove, Ca: Brooks Cole Publishing.
- Matsumoto, David (1999): *Culture and Self: An Empirical Assessment of Markus and Kitayama’s Theory of Independent and independent self-construals*. *Asian Journal of Social Psychology*, 2. 289-310.

Newsweek honlapja: <http://www.newsweek.com/samsungs-female-executives-shatter-south-koreas-glass-ceiling-65613>.

Osváth Gábor (2008): *Koreai nyelvkönyv*. Budapest.

Pukánszky Béla (2006): *A nőnevelés évezredei. Fejezetek a lányok nevelésének történetéből*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Salát Gergely (2000): *Női szerepek a konfuciánus világképben*. Terebess Ázsia E-Tár. <http://terebess.hu/keletkultinfo/salat4.html>.

Yoon, Soon Young (1977): *The Emergence of the Fourth World: Korean Women in Development*. Korea Journal, 1977. 17. 2. Feb. 35-47.

Yoon, Soon Young (1979): *Review Essay. Women's Studies in Korea*. Journal of Women in Culture and Society, 1979. 4. 4. Summer.